

PŘÍLOHA ODERSKÉHO ZPRAVODAJE

75 let od největší letecké bitvy nad Odrami

V loňském roce uplynulo 75 let od největší letecké bitvy nad naším územím, která proběhla 17. prosince 1944. Přestože cílem náletů americké armády byly petrochemické závody v Horním Slezsku, odehrála se letecká bitva nad územím tehdejšího Protektorátu, v prostoru mezi Prostějovem, Uničovem, Opavou a Novým Jičínem. Vzhledem k velkým ztrátám nasazených pilotů i vojenských letadel si tato bitva vysloužila název „Krvavá neděle“

Bombardér Liberator B-24 sestřelen nad Blechhammerem 20. 11. 1944

Situace na bojišti nebyla pro Německo růžová. 29. srpna 1944 začalo Slovenské národní povstání. Ve stejnou dobu už spojenci osvobodili Paříž. V srpnu Rumunsko vyhlásilo válku Německu, a to tak ztratilo přístup k ropným polím. V červenci zničila Rudá armáda v Bělorusku jádro německé armády Střed. Zatímco Rudá armáda zahájila 8. září Karpatsko-dukelskou operaci, Němci se postupně připravovali na obranu svého území na západě Říše. V prosinci se pak pokusili o protiofenzívu v Ardenách.

Letecké útoky

Nad naším územím začaly operovat americké letecké svazy už v červenci 1944. Nad územím Československa uskutečnilo americké letectvo celkově 27 velkých leteckých operací z celkových 542. Letadla startovala z letišť v jižní Itálii. První letecká bitva, která se bezprostředně dotkla okolí Oder, proběhla 7. července 1944, kdy byl u Petřkovic sestřelen americký bombardér B-24 Liberator. O měsíc později, 7. srpna 1944, pak

během dalšího náletu na Horní Slezsko byla sestřelena čtyři německá letadla - u Fulneku, Klokočova, Nové Lublice a Slezských Vlkovic. Do života v Protektorátu velmi zasáhl největší a nejničivější nálet na Ostravu, který proběhl 9. srpna 1944. Američtí letci také začali pravidelně bombardovat železniční trať z Ostravy do Olomouce. Během jednoho náletu odhodil poškozený americký bombardér nedaleko Mankovic čtyři bomby, z nichž jedna byla nalezena v sedmdesátých letech v místech dnešní kafilérie. Říjen se nesl v pokračujících náletech „kotlařů“, kteří se zaměřovali na vlaky a železniční infrastrukturu. Pokračovaly také nálety na průmyslová města – Ostravu, Bohumín, Opavu, Zlín, Přerov nebo Krnov. Americké letectvo operovalo nad naším územím až do konce roku 1944, od ledna pak převzalo iniciativu letectvo Rudé armády, které podporovalo své postupující jednotky.

Krvavá neděle

17. prosince byla třetí neděle adventní a nic nenavědčovalo tomu, že se schyluje k největší letecké bitvě nad naším územím. Americká 15. letecká armáda naplánovala běžný operační let směřující na hornoslezský Blechhammer a Odertal. Plánovači předpokládali, že drtivá většina německých stíhacích letadel bude nasazena k podpoře pozemní ofenzívy v Ardenách, která začala o den dříve. V rámci letecké ofenzívy vyslalo americké letectvo celkem 527 bombardovacích a 300 stíhacích letounů. Cílem byly rafinérie vyrábějící syntetický benzín pro německou armádu. Nad „Blechhammer Nord“ zamířilo 191 bombardérů B-17 Flying Fortress od 5. BW, nad „Blechhammer-Süd“ 105 bombardérů B-24 Liberator od 55. BW a nad „Odertal“ 231 Liberatorů od 49. a 304. BW. Chránilo je 93 stíhacích letadel P-38 Lightning a 207 stíhaček P-51 Mustang od 305. a 306. FW. Letadla odstartovala z východního pobřeží Itálie z okolí města Foggia, kde byla základna 15. letecké armády. Bombardéry se zformovaly nad pobřežím Jugoslávie do tří útočných uskupení pro jednotlivé cíle a pokračovaly dále ve výšce asi 9000 m.

Americké svazy byly zachyceny německými radiolokátory „Freya“ na Istrijském poloostrově a Němci spustili poplach. Protože se letadla nestočila k Alpám, ale vydala se směrem na Protektorát, bylo vyburcováno protiletadlové dělostřelectvo na předpokládané trase. Kolem 10:45 hod. byla vyslána vstříc svazu kompletní elitní stíhací eskadra JG-300 „Wilde Sau“ určená původně k ochraně Berlína. To si mohla Luftwaffe dovolit, protože nad západní Evropou panovalo špatné počasí a nebyl očekáván žádný nálet. Stíhací eskadra byla tvořena stíhacími stroji Focke-Wulf FW-190 A a Messerschmitty Bf 109 G. Letadla odstartovala z letišť Jüterborg, Borkheide, Löbnitz a Reinsdorf. Celkem to bylo asi 100 stíhaček

Na ochranu bombardérů odstartovalo o hodinu později americké stíhací letectvo. Celkem 93 strojů Lockheed P-38 Lightning 305. FW a 207 strojů P-51 Mustang od 306. FW. Protože nad jižní Evropou prolétala letadla špatným počasím, opozdily se stíhací letouny a nad územím protektorátu prolétaly bombardéry bez jejich podpory. Navíc nebyla formace bombardérů kvůli počasí v ideálním semknutí a nemohla se dostatečně bránit krycí palbou z palubních kulometů. Toho využili Němci a zaútočili přímo do sestavy Liberatorů. K prvnímu střetu došlo v prostoru mezi Olomoucí, Prostějovem a Přerovem, kde zaútočily těžce opancéřované letouny FW 190 A. Patrně první sestřelený americký bombardér dopadl nedaleko obce Troubky. Další pak spadly u Rokytnice, Kokor, Kozlova, Olomouce, Palačova, Libiny a Václavova. To už se do boje zapojily i lehčí Messerschmitty Bf 109 G. Konec krvavé řeži učinil až zákrok amerických stíhačů, kteří dorazili na místo střetu o chvíli později. Drtivá přesila Lightningů a Mustangů způsobila zvrát v tomto souboji. První německá stíhačka

dopadla nedaleko Bystřičky. Brzy následovaly další, několik jich bylo sestřeleno v bezprostřední blízkosti Oder, kde probíhala závěrečná fáze letecké bitvy. To potvrdily nejenom záznamy kronik a vyprávění pamětníků, ale svědčí o tom také množství sestřelených letadel.

Celé toto krvavé představení trvalo přibližně půl hodinu. Během letecké bitvy nad Olomouckem a Přerovskem ztratila americká 15. letecká armáda nad naším územím celkem patnáct letadel (během celé mise pak 22 bombardérů a 6 stíhaček). Naproti tomu německá eskadra JG 300 „Wilde Sau“ ztratila v bojích okolo třiceti svých strojů a pravděpodobně dalších 20 při návratu zpět k Berlínu.

Hned druhý den, tedy v pondělí 18. prosince 1944, se 15. letecká armáda rozhodla útok na petrochemické závody v Horním Slezsku zopakovat. Bylo vysláno celkem 524 bombardérů. Luftwaffe se toho dne už na větší odpor nezmohla. Stíhací eskadra JG 300 „Wild Sau“ byla zdecimována. Proti bombardérům odstartovalo několik stíhaček Focke-Wulf FW-190 A z letiště Sagan-Küpper v dnešním Polsku. Toho dne byl sestřelen pouze jediný americký bombardér Boeing B-17 G, který dopadl u Bystrovan u Olomouce.

Focke-Wulf Tw 190A-8 Lt Bretschneidera, velitele JG300

Vzpomínky pamětníků

Letečtí historici sbírají výpovědi pamětníků, kteří letecké souboje a nálety nad Protektorátem zažili. Jedním z takových pamětníků je Oskar Kubiček, kterému bylo v té době 11 let. Přestože od Krvavé neděle uplynulo již 75 let, vše si pamatuje, jako by se to stalo včera.

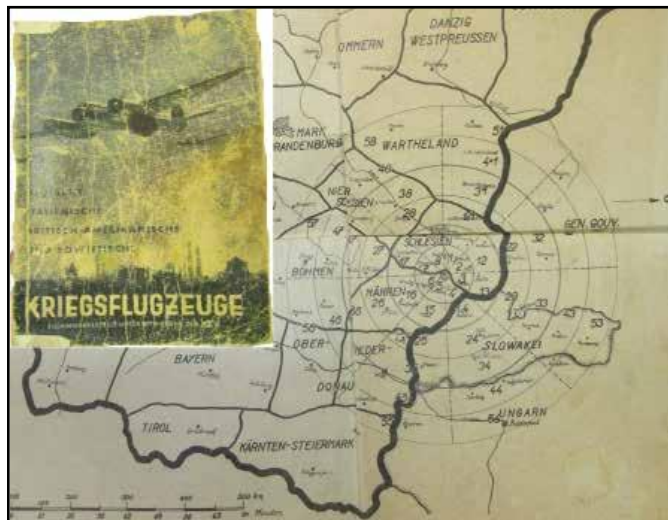
„Na konci druhé světové války mi bylo 11 let a bydlel jsem s rodiči na Dělnické ulici. Když začala nad Protektorátem přelétat spojenecká letadla, obdrželi jsme ve škole mapu, kde byly vyznačeny kružnice se středem v Ostravě. Mapa byla rozdělena na osm výsečí a každé pole bylo očíslované. Když byl vyhlášen letecký poplach, ředitel školy nám vždy rozhlasem sdělil, v jakém sektoru se letadla nachází. Podle mapy jsme poznali, odkud se letadla blíží a kolik času zbývá do přeletu.“

Během leteckého poplachu se přerušila výuka a děti se šly schovat. Někdo domů do sklepa, někdo do sklepů v domech kolem náměstí. Měl jsem s kamarády provizorní bunkr v druhé dobešovské zatačce, takže jsem chodil tam. Často jsem tam byl s kamarády a sledovali jsme přelétávající letadla.

Tak tomu bylo i na třetí adventní neděli 17. prosince 1944. Když zahoukala siréna, odešel jsem do krytu i s třemi kamarády. Po chvíli začaly přelétávat americká letadla. Stíhači přiletěli později. Pak se ozval obrovský hukot a všude byla slyšet střelba.

Viděl jsem německou stíhačku, která přeletěla ve velké rychlosti nad městem ve směru od Jakubčovic pronásledovaná americkým Mustangem. Zasažená stíhačka neměla velkou výšku a při přeletu nad továrnou Optimit pilot odhodil kryt kabiny. V tu chvíli do něj začal Mustang znovu střílet. Pilot nestihl vyskočit a těsně před dopadem na poli u Skřivánčí ulice z letadla vypadl. Tělo leželo asi padesát metrů od dopadu letadla. Pilot nepřežil, protože měl roztržitěnou lebku.

Druhé hořící letadlo jsem viděl letět přes Odry směrem k Vražnému. Neviděl jsem ho dopadnout, protože Hynčice jsou schované za lesem. Zato jsem viděl letadlo dopadnout mezi stromy u řeky Odry. To bylo letadlo, které havarovalo do místa dnešního Emauzského rybníka.“

Mapa a brožura Oskara Kubička

Odry Skřivánčí

Nejblíže Odrám dopadla německá stíhačka na pole na konci Skřivánčí ulice, nedaleko silnice na Pohoř. Jednalo se o Messerschmitt Bf 109 G-14/U4 s výrobním číslem W. Nr. 511977 a taktickým označením „žlutá 16“, která byla vyzbrojena kromě dvou 13mm kulometů MG 131 nad motorem i účinným 30mm kanónem MK 108. Tento válečný stroj náležel do stavu elitní stíhací eskadry JG 300 „Wilde Sau“ nacistické Luftwaffe. Jejím pilotem byl 24letý Uffz. Heinz Riese.

Letec Uffz. Riese nebyl v boji s Američany žádným nováčkem. U předešlé jednotky mu byl dne 25. února 1944 připsán sestřel jedné B-17. Toto štěstí mu ovšem

třetí adventní neděli chybělo. Zatímco útočil na americké bombardéry, z mraků se najednou za střelby objevila dvě za sebou rychle letící letadla. Z lovce se stala oběť a Heinz Riese našel u Oder svou smrt. Dle dobových záznamů byl pilot pochován 20. prosince 1944 na městském hřbitově v Odrách. V roce 1998 byly jeho ostatky spolu s ostatními padlými německými vojáky z Oder převezeny na Centrální německý válečný hřbitov ve Valašském Meziříčí.

Trosky letadla byly podle pamětníků během krátké doby uklizeny ruskými zajatci, kteří v té době byli v Odrách. Později se při průzkumu místa dopadu ukázalo, že ne vše bylo z místa dopadu odvezeno. Nejdříve byly nalezeny fragmenty přední části stíhačky včetně hlavního nosníku křídel, pilotní kabiny, torza leteckého kanónu Rheinmetall-Borsing MK 108, palubních přístrojů a agregátů, řídicí páky – kniplu. Nakonec byl z hloubky 4 m vyzdvižen i motor DB 605 A s výrobním číslem W. Nr. 100687 včetně reduktoru a části vrtulového listu. Nalezené části byly převezeny do Muzea městyse v Suchdole nad Odrou.

Protože se místo dopadu nachází uprostřed pole, byl provizorní památníček této tragické události postaven za železničním přejezdem na konci Skřivánčí ulice.

Odry nad rybníky

Na louce nad silnicí z Oder do Emauz dopadla další německá stíhačka. Místo dopadu se dlouho nedařilo lokalizovat. Dle vyprávění pamětníků se měly trosky letounu nacházet poblíž hájenky. Jednalo se o stíhačku Messerschmitt Bf 109 G-14 s výrobním číslem W. Nr. 784 003 a s taktickým označením „žlutá 14“. Tu pilotoval 23letý Fw. Harry Weinert (narozen 5. března 1921 v Thiendorfě) - příslušník 15. Staffel IV. Gruppe stíhací eskadry JG 300 „Wilde Sau“, startující z letiště Reinsdorf nedaleko Berlína.

Pilot Harry Weinert osudný sestřel přežil a podařilo se mu z hořícího letadla vyskočit na padáku. Skončil pouze s drobnými škrábanci ve větvích vrby v zátočině řeky Odry pod Pohořským kopcem. Podle vzpomínek pamětníků se k tomuto místu seběhli místní němečtí občané, kteří se na něj vrhli s klacky v rukou v domněnku, že se jedná o amerického pilota. Z utrpeného šoku se pak zotavoval v hostinci v Mankovicích, kde místním vyprávěl, jak byl Američany sestřelen. Štěstí pilota neopouštělo až do 21. března 1945, kdy byl sestřelen při leteckém souboji nad Alperstedtem u Erfurtu ve spolkové zemi Durynsko, kde je také pochován.

Trosky Weinertova stroje byly vyzdviženy v neděli 25. září 2011. Ve čtyřmetrové hloubce byl nalezen motor stíhačky DB 605 včetně reduktoru a částí palubních zbraní a leteckých přístrojů. Nalezené fragmenty jsou po očištění a konzervaci vystaveny v prostorech Muzea městyse v Suchdole nad Odrou. I v tomto případě se nedaleko místa dopadu nachází provizorní památníček, který je na okraji remízku uprostřed louky.

Odry Emauzský rybník

Třetí německý stíhací letoun sestřelený v katastru města Oder dopadl do místa, kde se dnes nachází Emauzský rybník. V době druhé světové války byly ovšem rybníky vypuštěny a nacházely se zde podmáčené louky. Členům Klubu přátel Suchdolu nad Odrou se v minulosti podařilo místo dopadu lokalizovat. Stíhačka teď čeká na své vyzvednutí ze dna rybníka. Pak by se podařilo identifikovat i pilota, tak jako u jiných havarovaných letadel. Oldřich Sobek se domnívá, že by se mohlo jednat o velitele IV. Gruppe Haupt. Josefa Puchingera. Místo jeho sestřelu není známé. Jisté je, že se z bitvy se svým Messerschmittem Bf 109 s výrobním číslem W. Nr. 780394 označeným „Modrá 3“ nevrátil.

Haupt. Josef Puchinger, velitel IV. Gruppe

Hynčice

Dalším stíhacím letounem sestřeleným nad katastrem Oder byl Messerschmitt Bf 109 G-14 s výrobním číslem W. Nr. 461981, taktické označení „Bílá 4“ patřící k jednotce 13. Staffel IV. Gruppe stíhací eskadry JG 300 „Wilde Sau“. Pilotem byl Fw. Fritz Grothendieck, narozený dne 4. dubna 1918 v Hannoveru, číslo identifikační známky 62518/391. V době sestřelení měl 26 let.

Letoun byl zasažen někde v prostoru nad rybníky. Pilotovi se nepodařilo z letadla vyskočit a hořící letoun doplachtil až nad obec Vražné, kde dopadl v blízkosti potoka na konci místní části Hynčice. Až do vyzvednutí trosk letounu nebyly známy žádné podrobnosti o pilotovi. To se změnilo 28. června 2002, kdy členové Letecké historické společnosti Vyškov ve spolupráci s Klubem přátel Suchdola nad Odrou vyzvedli trosky z hloubky 9 m. Pilota se povedlo identifikovat a začalo pátrání po žijících příbuzných v Německu. Nakonec se podařilo kontaktovat neterž Gerdu Ledin, žijící stále v Hannoveru, která strýce znala jen z vyprávění svých rodičů. Ta byla touto zprávou dojata a 18. října 2002 se přijela osobně podívat na místo dopadu. U této příležitosti jí byly předány osobní věci a ostatky Fritze Grothendiecka.

Na místě dopadu letounu byl zřízen pomníček v podobě kamene s malou pamětní deskou. Ta na svém místě vydržela až do června roku 2019, kdy byla neznámým pachatelem ukradena. Naštěstí se vedení obce Vražné postaralo o obnovu pomníčku.

Mankovice

Na poli u Mankovic za bývalým velkostatkem nedaleko řeky Odry havaroval Messerschmitt Bf 109 G-10 s výrobním číslem W. Nr. 490319, taktické označení „Černá 15“, který patřil k jednotce 12. Staffel III. Gruppe stíhací eskadry JG 300 „Wilde Sau“. Stíhačka odstartovala z letiště v Jüterborgu nedaleko Berlína a pilotoval jí Lt. Heinz Krieg s identifikační značkou číslo 59741/735, narozený 28. února 1922 v Königsee v Durynsku. V době sestřelu mu bylo pouhých 22 let. Sestřelený letoun začal ve vzduchu hořet, zpřetrhal dráty elektrického vedení a dopadl na pole nedaleko Mankovic. Dle pozdějšího zkoumání se ukázalo, že pilot byl zasažen střelami ráže 12,5 mm, které zanechaly otvory v horní části letecké kombinézy a plovací vesty. S největší pravděpodobností tak zemřel ještě před dopadem.

Trosky letounu zůstaly v zemi až do 6. listopadu 1999, kdy byly vyzdviženy Leteckou historickou společností Vyškov. Členové Klubu přátel Suchdola nad Odrou se na místo dopadu vrátili ještě jednou, a to 4. srpna 2013, když pomáhali při opravě melioračního potrubí. Po skrývce ornice se začaly objevovat větší fragmenty, např. zaměřovač Revi 16 B a část směrovky s dochovaným „werknumerem“. Ve třímetrovém výkopu pak byla nalezena vrtulová hlava. Tyto nalezené kusy letounu se dnes nachází v suchdolském muzeu. V sobotu 14. prosince 2013 byl nedaleko dopadu u polní cesty slavnostně odhalen kámen s pamětní deskou.

Fw. Fritz Grothendieck,

Lt. Heing Krieg

Polouvsí

V blízkosti potoku Luha u Polouvsí, místní části Jeseníku nad Odrou, dopadla další sestřelená německá stíhačka. Jednalo se o Messerschmitt Bf 109 G14/U4, výrobního čísla W. Nr. 511872 s taktickým označením „Žlutá 6“, který patřil jednotce 15. Staffel IV. Gruppe stíhací eskadry JG 300 „Wilde Sau“. Stíhačka odstartovala

z letiště v Reinsdorfu nedaleko Berlína a pilotoval jí Lt. Hans Dieter Kaiser, narozený 7. září 1922 v Sankt Andreasbergu v Německu. V osudný den mu bylo pouhých 22 let.

Místo dopadu bylo identifikováno a členové Klubu přátel Suchdolu nad Odrou vyzvedli 4. prosince 2004 z hloubky 6 m trosky stíhačky. Kromě částí letounu byly nalezeny i osobní věci pilota: části uniformy s hodnostním označením a ostatní oblečení, rukávová páska „Deutsche Luftwaffe“, pilotní odznak, osobní doklady, fotografie, peněženka, zlatý prsten s monogramem HK, vojenská identifikační známka s číslem 59741/729, osobní zbraň – pistole „ACTION“ ráže 7,65 ACP (španělské výroby) v koženém pouzdru, opasek s přezkou, zavírací nůž, zapalovač, 2 signální pistole a také nepoužitý padák.

Na základě nalezených osobních věcí pilota se podařila jeho identifikace a mohlo začít pátrání po žijících příbuzných. Zaslouhou leteckého badatele Jana Mahra z Miroslavi se podařilo objevit a kontaktovat v německém městě Osterode sestru H. D. Kaisera, paní Ilse Marii Hartmann (rozenou Kaiser), které v té době bylo již 80 let. Informaci o objevení a identifikaci Hanse D. Kaisera způsobila v rodině velké překvapení. V roce 1944 dostala rodina jen strohou úřední zprávu o jeho hrdinské smrti pro říši a celých 60 let neznali žádné další podrobnosti. Dodnes Kaiserova rodina pečlivě opatruje jeho poslední dopis, který od něj obdržela dne 11. října 1944. Dne 30. července 2005 přijel do České republiky synovec pilota H. D. Kaisera, pan Hans Dieter Hartmann. Ten zde zastupoval svou matku, která ze zdravotních důvodů již sama nemohla přijet. Pan Hartmann v ČR navštívil Letecké muzeum ve Vyškově, kde mu byly předány nalezené doklady a osobní věci jeho strýce. Ostatky H. D. Kaisera byly převezeny na Centrální německý vojenský hřbitov ve Valašském Meziříčí.

Libhošť

V lese „Hoher Wald“, dnes nazývaném „Roveň“, nedaleko obce Libhošť v katastru obce Šenov u Nového Jičína dopadly trosky dalšího německého letounu. Jednalo se o Messerschmitt Bf 109 G-14, výrobního čísla W. Nr. 781261 s taktickým označením „Žlutá 9“, který patřil jednotce 15. Staffel IV. Gruppe stíhací eskadry JG 300 „Wilde Sau“. Stíhačka odstartovala z letiště v Reinsdorfu nedaleko Berlína a pilotoval jí Uffz. Emil Knoch, narozený 2. srpna 1923 v Büchenau. V době sestřelu mu bylo pouhých 21 let. Z hořícího letadla se mu podařilo vyskočit, ale v malé výšce se mu nestačil otevřít padák, a tak se zabil při dopadu na zem. Tělo pilota bylo nalezeno hned druhý den nedaleko Bartošovického potoka. Byl pohřben 19. prosince 1944 na hřbitově v Novém Jičíně. V roce 1998 byly jeho ostatky exhumovány a převezeny na Centrální německý vojenský hřbitov ve Valašském Meziříčí.

Lt. Hans-Dieter Kaiser, Uffz. Emil Knoch

Budišov nad Budišovkou

Další sestřelenou německou stíhačkou byl Messerschmitt Bf 109 G, výrobního čísla W. Nr. 464211 s taktickým označením „Bílá 2“, který patřil jednotce 13. Staffel IV Gruppe stíhací eskadry JG 300 „Wilde Sau“. Stíhačka odstartovala z letiště v Reinsdorfu nedaleko Berlína a pilotoval jí Lt. Oswald Stegmann. Ostatky pilota byly pohřbeny na hřbitově v Opavě.

Nález fragmentů letadla je nejnovějším příspěvkem Klubu přátel Suchdolu nad Odrou k objasnění události Krvavé neděle. Místo dopadu nebylo až do roku 2018 známo. Vědělo se jen, že se letadlo roztránilo o stromy v bukovém lese nedaleko přehrady Kružberk. Motor se měl skutálet až k potoku. Trosky letounu byly později odstraněny. V roce 2018 bylo místo dopadu identifikováno nad potokem Lobník na severním svahu kopce Homole.

Milotice nad Bečvou

U hlavní silnice vedoucí z Hranic do Valašského Meziříčí se u obce Milotice nad Bečvou zřítil další německý letoun. Jednalo se o Messerschmitt Bf 109 G-14, výrobního čísla W. Nr. 510916 s taktickým označením „Žlutá 8“, který patřil jednotce 15. Staffel IV. Gruppe stíhací eskadry JG 300 „Wilde Sau“. Pilotem byl Uffz. Bruno Gesig, narozený 11. srpna 1921. V době sestřelu mu bylo pouhých 23 let. Letadlo se zřítilo do koryta bývalého náhonu. Dle pamětníka, který přiběhl na místo dopadu, zde nezůstalo vůbec nic. Pouze rozšířený břeh náhonu a olejová skvrna na vodní hladině.

Trosky letadla spolu s ostatky pilota byly ze země vyzvednuty 4. listopadu 1995. Pilot byl pochován ve válečné části Ústředního hřbitova v Brně, ostatky letadla jsou vystaveny v expozici Muzea letecké a pozemní techniky Vyškov. Na místě dopadu je dnes velký kámen označený kovovou tabulkou s datem Krvavé neděle.

Palačov

Také americká armáda utrpěla značné škody během letecké bitvy. Nejbližze Odrám dopadl americký bombardér v katastru obce Palačov. Jednalo se o Consolidated B-24 J Liberator s výrobním číslem C. Nr. 42-50953 pojmenovaný „Flying Finger“, který patřil

Posádka bombardéru B-24 Liberator „Flying finger“

k 765. bombardovací squadroně 461. bombardovací skupiny 15. letecké armády, letící na pozici číslo tři.

Posádka byla ve složení: první pilot 1st Lt. Philip J. Crossman, druhý pilot 2nd Lt. Earl W. Kreps, navigátor 2nd Lt. William L. McLain Jr., bombometčík F/O Hugh W. Hanley, zbrojář letky 1st Lt. Jack R. Cody, horní střelec Sgt. Leonard C. Geier, levý boční střelec S/Sgt. Walden A. Barson, dolní střelec Sgt. William C. White, přední střelec Sgt. Lawrence M. Eidsmore, pravý boční střelec Cpl. John A. Sainio Jr. a zadní střelec Sgt. Bernard C. Freeman. Stálý počet deseti mužů osádky tentokrát rozšířil na jedenáct 1st Lt. Cody, který vystřídal v horní střelecké věži Sgt. Geiera, jenž byl jinak palubním mechanikem a horním střelcem v jedné osobě.

Bombardér byl v 11:45 nad obcí Troubky nečekaně napaden a po sérii útoků se bombometčík pokoušel odhodit náklad pum. Kvůli poškození hydrauliky dveří pumovnice musel provést odhoz pum skrz duralové plechy dveří. Poté se poškozené dveře staly únikovou cestou z hořícího letadla. Když bylo jasné, že se nepodaří nouzově přistát, dal velitel signál k opuštění letadla. V poškozeném letadle zůstala bezvládná těla čtyř střelců. Letadlo po dopadu explodovalo a hořelo až do druhého dne. Sedmi mužům se podařilo zachránit na padácích a přistáli nedaleko obcí Starojická Lhota a Polom. Všichni byli postupně zadrženi a odvedeni na četnickou stanici ve Starojické Lhotě a poté několik dnů vyslýcháni. Dva těžce zranění letci Lt. Cody a Stg. Geier byli převezeni do lazaretu Wehrmachtu v Hranicích. Všichni se postupně ocitli v německých zajateckých táborech, kde se dožili konce války a vrátili se zpět domů do USA.

V troskách letadla zůstala těla levého bočního střelce S Sgt. Barsona, dolního střelce Sgt. Whitea, pravého bočního střelce Cpl. Sainia a zadního střelce Sgt. Freemana, která byla uložena do společné rakve a 20. 12. 1944 pohřbena nedaleko místa dopadu bombardéru. V červnu 1946 byl nad hrobem amerických letců vybudován z iniciativy místních občanů pomník, kterému dominovala letecká vrtule. Na pomníku byl odhalen nápis: „Zde padli a odpočívají čtyři letci

amerického bombardovacího letounu. Zemřeli, abychom my mohli žít“. V srpnu téhož roku byla americkou armádou provedena exhumace tělesných ostatků těchto letců, které byly poté převezeny a pietně uloženy na americkém vojenském hřbitově u St. Avoldu ve Francii.

U pomníku poblíž místa dopadu byly pořádány nejdříve oficiální, později ilegální pietní akty. Místní lidé na tyto letce nezapomínali a ani v dobách nejtěžší totality na pomníku nechyběly květiny. V srpnu 1991 navštívil Palačov pan Lawrence Eidsmore, bývalý přední střelec Liberatoru „Flying Finger“. Po téměř padesáti letech byl bez problémů schopen najít nejen místo, kde přistál na padáku, ale i budovu ve Starojické Lhotě, ve které byl po svém zajetí nějaký čas zadržován, než byl převezen do zajateckého tábora. Setkal se i s paní Danou Poláchovou, které tehdy věnoval svůj šátek.

V roce 2007 byl památník poškozen a vrtule ukradena. Místní lidé se složili na opravu pomníku a 29. července 2008 se na pomník vrátila plastová replika vrtule. Této události se zúčastnili i zástupci amerického velvyslanectví. Ve stejném roce provedli členové Klubu přátel Suchdolu nad Odrou průzkum místa dopadu a podařilo se jim nalézt několik fragmentů letadla. Ty jsou vystaveny v suchdolském muzeu společně s dalšími částmi, které zapůjčili obyvatelé Palačova.

Palačov - pomník

Kozlov

Ve vojenském prostoru Libavá, nedaleko obce Kozlov, dopadl americký bombardér, v pořadí šestý sestřelený. Jednalo se o Consolidated B-24 J Liberator s výrobním číslem C. Nr. 44-41158 označený „77“, který patřil k 767. bombardovací squadroně 461. bombardovací skupiny 15. letecké armády.

Posádka byla ve složení: první pilot 2nd Lt. Max M. Hailey, druhý pilot 2nd Lt. James G. Hendrix, navigátor 2nd Lt. Harbord P. Sugg Jr., bombometčík 2nd Lt. Ivyl L. Killian, mechanik Sgt. Julius G. Fajkus, radista T/Sgt. Lawrence F. Dixon Jr., přední střelec S/Sgt Jacob Hermann III, levý boční střelec Sgt. Harry D. Spencer, spodní střelec Sgt. Albert T. Arrotta, zadní střelec Sgt. Palmer D. Arrowood.

O okolnostech sestřelení tohoto bombardéru se

Bombardér B-24 Liberator „77“, který havaroval u Kozlova

nedochovaly téměř žádné dokumenty. Dle výpovědi přeživších letců a palubních střelců z dalších letadel letky byl bombardér napaden stíhačkou Focke-Wulf Fw 190 a začal ve vzduchu hořet. Před výbuchem stroje ve vzduchu se podařilo čtyřem letcům vyskočit, a to třem střelcům a radistovi. Letci byli rychle zajati.

Trosky letadla rozmetal výbuch do širokého okolí. Největší části dopadly do prostoru zvaného „U zeleného kříže“, další, pravděpodobně přední část trupu, o kilometr dále na východ do prostoru současného VVP Libavá. Ostatky šesti letců byly pohřbeny 19. prosince 1944 na hřbitově v Nové Vsi nad Odrou. Odtud byly 28. srpna 1946 exhumovány a převezena na vojenský hřbitov ve Francii.

Na místě dopadu přední části trupu byl v dubnu 2013 odhalen křížek a pomníček s textem o Krvavé neděli. Vše vydrželo až do dubna 2019, kdy byl les při větrné smršti vyvrácen a pomníček zničen.

Připomínky Krvavé neděle

Na většině popisovaných lokalit dnes události připomínají malé symbolické pomníčky. Pouze v Palačově se nachází

pomník s leteckou vrtulí zbudovaný už v roce 1946. V letošním roce byl u příležitosti výročí Krvavé neděle opraven. Většina nalezených částí letadel se nachází v leteckém muzeu v Suchdole nad Odrou. Další fragmenty nalezených letadel je možné vidět v Muzeu letecké a pozemní techniky ve Vyškově. Část je v soukromých sbírkách jednotlivých sběratelů, osobní věci byly předány příbuzným letců.

Jakub Zeman

Posádka havarovaného bombardéru u Kozlova během výcviku v USA

1 – Odry - Skřivánčí, 2 – Odry nad rybníky, 3 – Emauzský rybník, 4 – Hynčice, 5 – Mankovice, 6 – Polouvsí, 7 – Libhošť, 8 – Milotice nad Bečvou, 9 – Palačov, 10 – Kozlov

Messerschmitt Bf 109 G-6

JG 300 „Wild Sau“

15. letecká armáda USAAF

Použité zkratky:

Flak (Flugzeug-Abwehr-Kanone) – protiletectvý kanón

Luftwaffe – název německého válečného letectva založeného v roce 1935

JG (Jagdgeschwader) – eskadra německých stíhačů Luftwaffe, tu tvořily 3-4 skupiny (Gruppen), ty jsou složeny ze 3-4 letek (Staffel), tvořené obvykle 12 letadly

USAAF (United States Army Air Forces) – Armádní letectvo spojených států, předchůdce současného USAF (United States Air Force, Letectvo Spojených států amerických)

Bombardovací křídlo (Bomber Wing - BW) tvoří 3-4 bombardovací skupiny (Bomber Group – BG) rozdělené do 3-4 perutí (Bomber Squadron – BS) operujících v letkách (Flight Wing - FW). Peruť zpravidla létala se sedmi stroji.

Literatura:

Lelek Petr, Bartošík Petr: 70 let od největší letecké bitvy nad Odrami, in: Oderský zpravodaj 12-2014

Mahr Jan: Vzpomínky na neznámé letce, Vyškov 2011

Sobek Oldřich: K největší letecké bitvě nad Moravou, in: Libhošťský zpravodaj, 11-2007

Šašek Jiří: Pod Palbou!, Cheb 2012

Šašek Jiří: Zapomenuté letecké bitvy, Cheb 2016

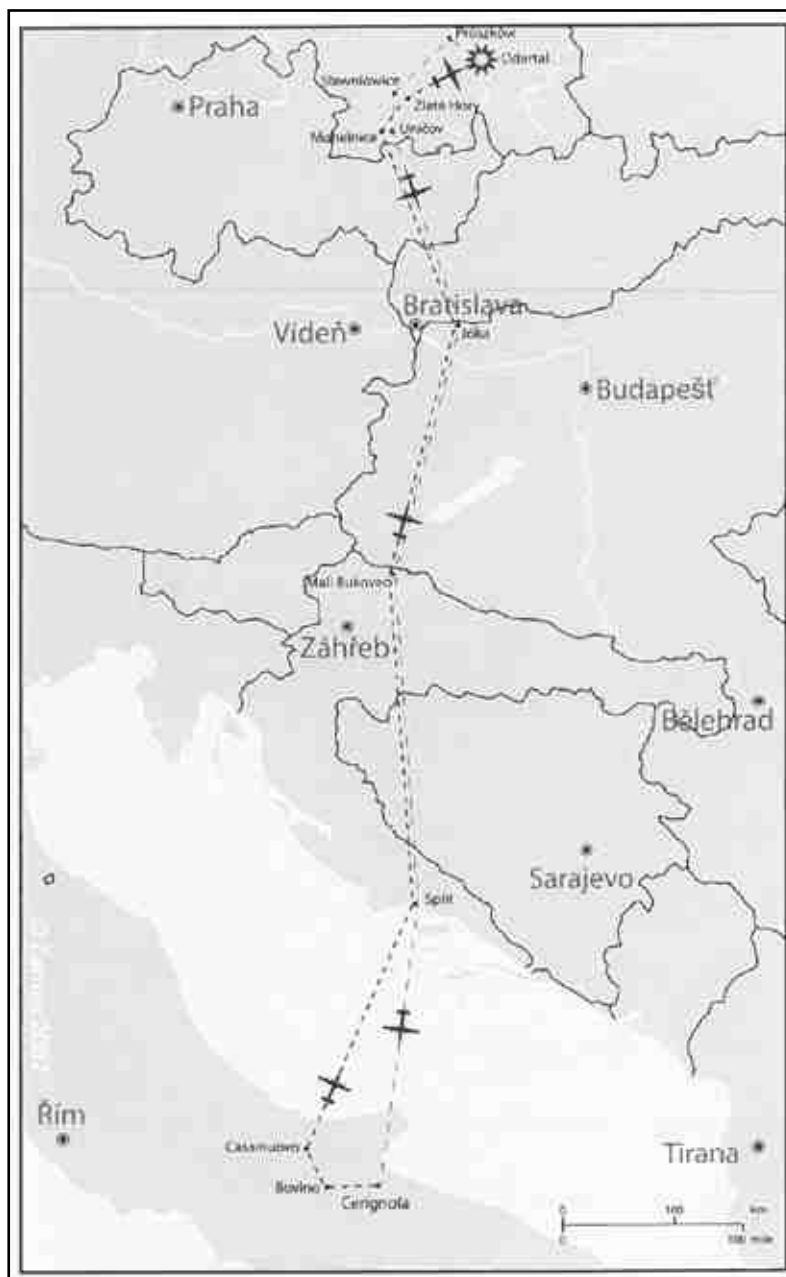
Válka Zbyněk: 17.15.'44, Největší letecká bitva nad Protektorátem, Olomouc 2004

http://www.airpower.at/news04/0531_vyskov/vyskov3a.htm

<http://www.svazletcu.cz/cs/publikovane-clanky/krvava-nedele-17-prosince-1944>

<http://www.leteckabadatelna.cz/havarie-a-sestrelu/>

<https://www.leteckemuzeum.eu/news/po-stopach-letecke-bitvy-ze-17-prosince-1944/>

Trasa letu bombardérů 17. prosince 1944